

АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ

АДМІНІСТРАТИВНА КОЛЕГІЯ ХАРКІВСЬКОГО ОБЛАСНОГО ТЕРИТОРІАЛЬНОГО ВІДДІЛЕННЯ РЕКОМЕНДАЦІЇ

від 21.12.2017 № 116-рк/к

ПАТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ»

61004, м. Харків, вул. Москалівська,
буд. 57/59

Щодо вжиття заходів для усунення причин та умов виникнення порушення законодавства про захист економічної конкуренції

В ході здійснення позапланової перевірки дотримання законодавства про захист економічної конкуренції ПУБЛІЧНИМ АКЦІОНЕРНИМ ТОВАРИСТВОМ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» (надалі – ПАТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ») та у зв'язку з дослідженням ринків послуг з розподілу природного газу встановлено наступне.

ПАТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» є юридичною особою, має самостійний баланс, розрахункові, поточні та інші рахунки та зареєстроване 10.01.1995 за номером запису 1 480 120 0000 003345, ідентифікаційний код – 03359552, місцезнаходження: вул. Москалівська, 57/59, м. Харків, 61004.

Відповідно до інформації, розміщеної на офіційному веб-сайті Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань Міністерства юстиції України «<https://usr.minjust.gov.ua/ua/freesearch>», технічним адміністратором якого є ДЕРЖАВНЕ ПІДПРИЄМСТВО «ІНФОРМАЦІЙНО-РЕСУРСНИЙ ЦЕНТР» (ідентифікаційний код – 33499803, місцезнаходження: вул. Мельникова, буд. 81-А, м. Київ, 04050), основним видом діяльності ПАТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» є розподілення газоподібного палива через місцеві (локальні) трубопроводи (код за КВЕД 35.22).

У розумінні статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» ПАТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» є суб'єктом господарювання.

Відповідно до Методики визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку, затвердженої розпорядженням Антимонопольного комітету України від 05.03.2002 № 49-р, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 01.04.2002 № 317/6605 (надалі – Методика) встановлено наступне.

Об'єктами аналізу щодо визначення монопольного (домінуючого) становища є:

- послуги з розподілу природного газу;
- ПАТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» – газорозподільне підприємство.

Споживачами послуг з розподілу природного газу є фізичні та юридичні особи.

Діяльність суб'єктів господарювання на ринку послуг з розподілу природного газу врегульована, зокрема, Законом України «Про природні монополії», Кодексом газорозподільних систем, затвердженим Постановою Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (надалі - НКРЕКП) від 30.09.2015 № 2494, зареєстрованою в Міністерстві юстиції України 06.11.2015 за № 1379/27824 (надалі - Кодекс газорозподільних систем).

Згідно з пунктом 35 частини першої статті 1 Закону України «Про ринок природного газу» розподіл природного газу – це господарська діяльність, що підлягає ліцензуванню і пов'язана з переміщенням природного газу газорозподільною системою з метою її фізичної доставки споживачам, але що не включає постачання природного газу.

У розумінні пункту 17 частини першої статті 1 Закону України «Про ринок природного газу» ПАТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» є оператором газорозподільної системи (надалі – оператор ГРМ).

Відповідно до пункту 6 частини першої статті 1 Закону України «Про ринок природного газу» газорозподільна система – технологічний комплекс, що складається з організаційно і технологічно пов'язаних між собою об'єктів, призначених для розподілу природного газу від газорозподільних станцій безпосередньо споживачам.

ПАТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» надає послуги з розподілу природного газу в межах газорозподільної мережі, розташованої в межах території м. Харкова, Харківського та Дергачівського районів Харківської області.

Відповідно до статті 1 Закону України “Про природні монополії” природна монополія - стан товарного ринку, при якому задоволення попиту на цьому ринку є більш ефективним за умови відсутності конкуренції внаслідок технологічних особливостей виробництва (у зв'язку з істотним зменшенням витрат виробництва на одиницю товару в міру збільшення обсягів виробництва), а товари (послуги), що виробляються суб'єктами природних монополій, не можуть бути замінені у споживанні іншими товарами (послугами), у зв'язку з чим попит на цьому товарному ринку менше залежить від зміни цін на ці товари (послуги), ніж попит на інші товари (послуги).

Згідно з частиною першої статті 5 Закону України “Про природні монополії” відповідно до цього Закону регулюється діяльність суб'єктів

природних монополій у таких сферах як, зокрема, розподіл природного і нафтового газу трубопроводами.

Відповідно до частини першої статті 7 Закону України “Про природні монополії” діяльність суб'єктів природних монополій у сферах, визначених у статті 5 цього Закону, а також діяльність суб'єктів господарювання на суміжних ринках підлягає ліцензуванню відповідно до закону.

ПАТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» здійснює діяльність на ринку послуг з розподілу природного газу відповідно до ліцензії АЕ за № 295568, виданої Національною комісією регулювання електроенергетики України (надалі - НКРЕ) (переоформлена рішенням НКРЕ від 09.09.2015 № 2284).

ПАТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» в межах території м. Харкова, Харківського та Дергачівського районів Харківської області, на якій розташовані належні йому об'єкти, призначені для розподілу природного газу, протягом 2016 року, січня - листопада 2017 року та станом на грудень 2017 року не має конкурентів на ринку послуг з розподілу природного газу, адже ринок розподілу природного газу знаходиться у стані природної монополії.

Враховуючи наведене, відповідно до статті 12 Закону України “Про захист економічної конкуренції” ПАТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» має ознаки монопольного (домінуючого) становища на ринку послуг з розподілу природного газу в межах території м. Харкова, Харківського та Дергачівського районів Харківської області, на якій розташовані належні йому об'єкти, призначені для розподілу природного газу.

Відповідно до підпункту 3 пункту 3 глави 2 розділу I Кодексу газорозподільних систем однією з основних функцій оператора ГРМ є, зокрема, забезпечення комерційного обліку природного газу, у тому числі приладового, в ГРМ.

Організація комерційного вузла обліку в точці вимірювання та порядок введення його в експлуатацію здійснюються відповідно до вимог розділів IX та X Кодексу газорозподільних систем.

Комерційний облік природного газу в газорозподільній системі організовується та здійснюється з метою визначення повної та достовірної інформації про об'єми (обсяги) природного газу, які розподілені (передані) з ГРМ підключеним до неї споживачам і суміжним Операторам ГРМ, та подальшого використання інформації у взаємовідносинах між суб'єктами ринку природного газу, у тому числі для взаєморозрахунків між ними.

Порядок комерційного обліку природного газу (визначення його об'ємів і обсягів) по об'єктах споживачів, у тому числі побутових споживачів та їх постачальників, здійснюється згідно з договором розподілу природного газу, укладеним між споживачем та Оператором ГРМ, та з урахуванням вимог Кодексу газорозподільних систем.

Вимоги до організації приладового обліку в точці вимірювання, зокрема вихідні параметри ЗВТ, вимоги щодо їх розміщення та експлуатаційні умови визначаються Оператором ГРМ в технічних умовах приєднання чи на реконструкцію вузла обліку (об'єкта споживача). Проектна документація на реконструкцію комерційного вузла обліку природного газу (надалі – ВОГ) має бути погоджена Оператором ГРМ; один її екземпляр залишається у Оператора ГРМ (пункт 2 глави 2 розділу Х).

Відповідно до пункту 9 глави 2 розділу Х Кодексу газорозподільних систем будівництво, монтаж та налагодження комерційного ВОГ та його складових здійснюються відповідно до погодженої Оператором ГРМ проектної документації та вимог цього Кодексу. Усі роботи виконуються спеціалізованими монтажними організаціями, які мають на це відповідний дозвіл, з дотриманням діючих норм та інструкцій та відповідно до вимог, зазначених у настановах з експлуатації заводів-виробників елементів, які входять до складу комерційного ВОГ.

Установлення лічильників газу побутовим споживачам здійснюється відповідно до Закону України «Про забезпечення комерційного обліку природного газу» (пункт 10 глави 2 розділу Х Кодексу газорозподільних систем). Усі ЗВТ, які входять до складу комерційного ВОГ, повинні бути допущені до застосування в Україні згідно із законодавством у сфері метрології та метрологічної діяльності, та відповідати вимогам Кодексу газорозподільних систем (пункт 6 глави 2 розділу Х).

Ринок реалізації лічильників газу не може існувати окремо від ринку розподілу природного газу, а відтак є суміжним (пов'язаним) до нього. При цьому слід зазначити, що ці ринки в межах України та безпосередньо на території Харківської області є конкурентними.

За наявною у територіального відділення інформацією, є велика кількість суб'єктів господарювання, які здійснюють реалізацію лічильників газу, наприклад, ТОВ "Техсервіс-Х", ДП "ЖМЗ "ВІЗАР", ТОВ "ААА+", ТОВ "АУР", ТОВ "ТОРГОВИЙ ДІМ "ТРИО", ТОВ "ЗЕРО", ТОВ "Торговий Дім "Іскер", ПП "Науково - виробнича компанія" Енергозберігаючі технології", Державне підприємство завод "Генератор", ТОВ "МКП-Україна" тощо.

В ході проведення позапланової перевірки встановлено, що протягом 2015-2016 років, першого півріччя 2017 року ПАТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» були укладені договори поставки лічильників газу з такими суб'єктами господарювання:

- ТОВ "БТК-ЦЕНТР КОМПЛЕКТ" (договори від 20.01.2015 № 17/20.01.2015-23/1540/Р.110, від 05.03.2015 № 39/05.03.2015-23/15168/Р.110, від 18.08.2016 № 11/18.08.16-23-16-376);

- ТОВ "ГАЗТЕХ" (договір від 12.05.2016 № 23-16-198);

- ТОВ "СП "УКРІНТЕРМ" (договір від 22.06.2016 № 23-16-272);

- СПІЛЬНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ "РАДМІРТЕХ" У ФОРМІ ТОВ (договір від 01.03.2016 № 23-16-78);

- ТОВ "НВП "ГАЗТЕХНІКА ЛТД" (договір від 18.08.2016 № 13-23-16-375);

- ТОВ "АЙМЕТЕР" (договір від 03.05.2017 № 13АКм1371-17) (надалі всі разом – Договори).

При цьому, зазначені Договори укладені ПАТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» без застосування конкурентних засад.

Будь-яких ґрунтовних пояснень щодо того, яким чином ПАТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» доводить до відома суб'єктів господарювання інформацію про необхідність здійснення закупівлі лічильників природного газу ПАТ «Харківміськгаз» не надало.

ПАТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» почало розміщувати оголошення в електронній системі закупівель ProZorro на закупівлю лічильників газу на виконання протокольного рішення НКРЕКП від 01.09.2016, яким передбачалась вимога дотримання ним принципів здійснення закупівель, в іншому випадку витрачені ПАТ "Харківміськгаз" кошти на закупівлю лічильників газу не будуть враховуватися як цільове використання при виконанні інвестиційної програми.

Отже, до зазначеного часу інформація щодо необхідності закупівлі лічильників газу для широкого відома суб'єктів господарювання не доводилася ПАТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» взагалі.

За інформацією ПАТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ», наданою на вимогу від 24.10.2017 № 02-26/1-3349, протягом 2016 року ПАТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» здійснювало придбання лічильників газу лише у ТОВ "БТК-ЦЕНТР КОМПЛЕКТ" на підставі укладеного з ним договору від 05.03.2015 № 39/05.03.2015-23/15168/P.110. У першому півріччі 2017 року ПАТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» здійснювало закупівлю лічильників газу у ТОВ "БТК-ЦЕНТР КОМПЛЕКТ" та ТОВ "Айметер" на підставі укладеного з ним договору від 03.05.2017 № 13АКм1371-17.

Незастосування ПАТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» конкурентних засад під час здійснення закупівель лічильників газу може призвести до ущемлення інтересів суб'єктів господарювання, які здійснюють реалізацію лічильників газу.

Через обмеженість альтернативних покупців, які могли б придбати достатню кількість лічильників газу в межах міста Харкова, Харківського та Дергачівського районів Харківської області, домінуюча компанія стає для продавців єдиним торговельним партнером, стосунків з яким неможливо уникнути.

За таких умов суб'єкти господарювання, які здійснюють реалізацію лічильників газу, потребують спеціального правового захисту, оскільки сам

ринковий механізм з адекватним рівнем конкуренції вже не функціонує і не може захистити їх належним чином.

Така бездіяльність ПАТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» була б неможливою за умови зазнання ним значної конкуренції на ринку розподілу природного газу, адже в такому випадку суб'єкти господарювання, які здійснюють реалізацію лічильників газу, мали б можливість обирати між кількома покупцями товарів, і, у разі ущемлення їх інтересів, обрали б інших покупців.

Таким чином, бездіяльність ПАТ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ», яка полягає у незастосуванні конкурентних засад під час здійснення закупівель лічильників газу, містить ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченого частиною першою статті 13, пунктом 2 статті 50 Закону України "Про захист економічної конкуренції", у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку, що може призвести до ущемлення інтересів інших суб'єктів господарювання, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку послуг з розподілу природного газу.

Враховуючи наведене, на підставі статті 12¹, пункту 10 частини п'ятої статті 14 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», статей 1, 46 Закону України «Про захист економічної конкуренції», підпункту 13 частини першої пункту 3, абзацу дванадцятого пункту 7 Положення про територіальне відділення Антимонопольного комітету України, затвердженого розпорядженням Антимонопольного комітету України від 23.02.2001 № 32-р, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 30.03.2001 за № 291/5482 (зі змінами), адміністративна колегія Харківського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України надає ПАТ "ХАРКІВМІСЬКГАЗ" такі

РЕКОМЕНДАЦІЇ:

Вжити заходи щодо усунення причин та умов виникнення порушення законодавства про захист економічної конкуренції, яке полягає у незастосуванні конкурентних засад під час здійснення закупівель лічильників газу, та містить ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбаченого частиною першою статті 13, пунктом 2 статті 50 Закону України "Про захист економічної конкуренції", у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку, що може призвести до ущемлення інтересів інших суб'єктів господарювання, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку послуг з розподілу природного газу в межах території м. Харкова, частини Харківського та Дергачівського районів Харківської області, на якій розташовані належні ПУБЛІЧНОМУ АКЦІОНЕРНОМУ ТОВАРИСТВУ «ХАРКІВМІСЬКГАЗ» об'єкти, призначені для розподілу природного газу.

Про виконання рекомендацій повідомити Харківське обласне територіальне відділення Антимонопольного комітету України у 1-місячний строк з дня їх отримання із наданням копій підтверджуючих документів.

Звертаємо увагу, що згідно з частиною другою статті 46 Закону України «Про захист економічної конкуренції» рекомендації органів Антимонопольного комітету України підлягають обов'язковому розгляду органами чи особами, яким вони надані.

Крім того, відповідно до частини третьої статті 46 вищезазначеного Закону, за умови виконання положень рекомендацій у разі, якщо порушення не призвело до суттєвого обмеження чи спотворення конкуренції, не завдало значних збитків окремим особам чи суспільству та вжито відповідних заходів для усунення наслідків порушення, провадження у справі про порушення законодавства про захист економічної конкуренції не розпочинається.

Голова колегії

Члени колегії

Гейда І.О.

Приймак Є.Б.

Аврамова С.П.

Печенізька А.С.

Тевелєва Ю.В.